

**ЛЬВІВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ
НДІ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА
ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
І ГРОМАДЯНИНА**

**КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА
ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА
ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

*Матеріали наукового семінару
23 червня 2023 р.*

Львів
2023

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2190-IX#Text>

4. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України №73 від 03.03.2022 р. (Із змінами, внесеними згідно з наказом № 196 від 12.07.2022; № 266 від 03.10.2022; № 49 від 27.02.2023). URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2022/2023_02_27_%20%E2%84%9673_new.pdf?fbclid=IwAR2iUdXTqEUVs5RgKvgiSaSIZXAykMbdSRp44HrnM4E0dO350R88ujlbKJQ

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

6. Про медіа. Закон України № 2849-IX від 31.03.2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

7. Роль професійних журналістів і блогерів під час війни URL: <https://detector.media/infospace/article/203615/2022-10-11-yaki-obmezhennya-ta-osoblyvosti-roboty-media-diyut-v-ukraini-pid-chas-velykoi-viyny/>

Р.Б. Тополевський,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загально-правових дисциплін Інституту права

(Львівський державний університет внутрішніх справ),

старший науковий співробітник

(Львівська лабораторія прав людини і громадянина НДІ державного

будівництва та місцевого самоврядування

Національної академії правових наук)

Л. Тополевська,

керівник Львівської приймальні

(Українська Гельсінська спілка з прав людини),

директор (ГО «Центр правових та політичних досліджень «СІМ»)

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ ТА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ВНАСЛІДОК АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Внаслідок російської агресії в Україні з 2014 року Україна ініціювала низку проваджень в міжнародних судах та міжнародних органах: Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд, Європейський суд з прав людини.

Так, до Європейського суду з прав людини подано принаймні 10 справ.

Європейський суд з прав людини. 28 лютого 2022 року Україна звернулася до ЄСПЛ проти росії із вимогою вжити термінові забезпечувальні заходи і зобов'язати росію зупинити військову агресію проти України. ЄСПЛ зобов'язав

рф «утримуватися від військових нападів на цивільне населення та цивільні об'єкти, включаючи житлові приміщення, автомобілі екстрених служб та інші цивільні об'єкти, що охороняються, такі як школи та лікарні, а також негайно забезпечити безпеку медичних установ, особового складу та аварійно-рятувальних служб у межах території, атакованої або захопленої російськими військами». Згодом, ЄСПЛ розширив перелік зобов'язань рф щодо тимчасових заходів.

16 березня 2022 Комітет Міністрів Ради Європи виключив Росію зі складу Ради Європи. В той же час розгляд 10 справ поданих Україною проти рф та тисячі індивідуальних скарг громадян України проти рф триватиме.

Міжнародний суд ООН. У червні 2023 року Міжнародний суд ООН розглянув справи ініційовані Україною проти Російської Федерації в 2017 р. та 26 лютого 2022 р. – після початку повномасштабного нападу заслухав справи за двома заявами України проти Російської Федерації.

Так, 26 лютого 2022 року Україна звернулася з заявою [1] до Міжнародного суду ООН, стверджуючи, що російська федерація порушила Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [2].

В цій заяві Україна вказує, що має місце зловживання правом, оскільки під приводом неправдивих тверджень щодо, нібито, вчинених Україною актів геноциду в Луганській та Донецькій області України, російська федерація визнала так звані «Донецьку Народну Республіку» та «Луганську Народну Республіку», і розпочала «спеціальну військову операцію» проти України. Україна, заперечуючи такі акти геноциду подала заяву, «щоб встановити, що Росія не має законної підстави вживати заходів в Україні та проти неї з метою запобігання та покарання будь-якого передбачуваного геноциду».

В свою чергу, Україна звинуватила росію у «плануванні актів геноциду в Україні» та в тому, що остання «навмисно вбиває та заподіює серйозних ушкоджень представникам української національності [3].

До участі у цій справі також долучилося понад 30 держав. Україна просить Суд визнати всі події, вчинені російською федерацією на території України після 24 лютого 2022 року геноцидом, а також зобов'язати відшкодувати всю шкоду, заподіяну Україні протягом цього часу.

Міжнародний суд ООН крім того розглядає справу, розпочату Україною проти росії ще у 2017 році. Заява України стосувалася порушення рф положень двох міжнародних договорів: Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року та Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року.

Україна обвинуватила російську федерацію в тому що та з 2014 року порушує свої міжнародно-правові зобов'язання за Міжнародною конвенцією про боротьбу з фінансуванням тероризму шляхом підбурювання та підтримки збройного повстання проти української влади на сході України. Так само в тому, що з 2014 року Російська Федерація порушила свої міжнародно-правові зобов'язання за Конвенцією про ліквідацію всіх форм расової дискримінації

шляхом створення в Автономній Республіці Крим «атмосфери насильства та залякування неросійських етнічних груп», зокрема через утиски прав кримськотатарської громади та заборони освіти українською мовою. Ці обвинувачення підтверджуються наступними фактами: надання різного виду допомоги представникам «Л/ДНР», зокрема, зброї; обстріли цивільного населення; збиття малазійського боїнга МН-17; заборона діяльності Меджлісу кримськотатарського народу у Криму; утиски української та кримськотатарської громад, зокрема насильницькі зникнення та вбивства тощо [4].

Міжнародний кримінальний суд. Окремо варто підкреслити роль МКС в розгляді міжнародних злочинів вчинених конкретними особами: геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності, злочин агресії. Україна з 2014 року визнала юрисдикцію МКС і передала низку доказів вчинення представниками рф на території України воєнних злочинів та злочинів проти людяності. З лютого 2022 р. прокурор МКС надіслав своїх представників для розслідування фактів вчинення воєнних злочинів представниками рф в Україні [5].

За результатами розслідування прокуратура Міжнародного кримінального суду видала ордер на арешт президента рф Володимира Путіна за обвинуваченням у вчиненні геноциду щодо українських дітей.

Варто відзначити, що поза межами юрисдикції МКС опинився міжнародний злочин агресії. Саме тому, міжнародна спільнота обговорює створення нового міжнародного судового органу, який матиме юрисдикцію розглядати злочин агресії. Однак, поки що йдуть суперечки щодо того, який формат повинен мати цей орган: чи це буде міжнародним органом, створеним Генеральною Асамблеєю ООН, чи це буде орган створений за договором між Україною та міжнародними організаціями, чи це буде гібридний орган, який включатиме в себе українських та міжнародних суддів. В будь якому випадку, очевидно, що такий орган буде створений.

Варто зазначити, що існують також інші механізми фіксації міжнародних злочинів рф в Україні. Серед них можна назвати Міжнародну слідчу комісію ООН. [6].

Російська агресія в Україну порушила широке коло міжнародних договорів, в тому числі сам Статут ООН. Саме тому, притягнення рф до міжнародної відповідальності та компенсація заподіяної шкоди за масові порушення людських прав повинна супроводжуватися ефективними гарантіями безпеки Україні. В іншому випадку саме існування міжнародного права ставиться під загрозу.

Список використаних джерел:

1. International Court of Justice. Application instituting proceedings filed in the Registry of the Court on 26 February 2022. Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v.

Russian Federation) <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220227-APP-01-00-EN.pdf>.

2. Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього: Міжнародний договір. ООН. Резолюція 260 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1948 року. URL: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>

3. Лебідь В. Порушення конвенції про запобігання геноциду: що далі відбудуватиметься у Міжнародному Суді ООН? URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/sprava-ukraina-proty-rosii-shchodo-porushennia-konventsii-pro-zapobihannia-henotsydu-shcho-dali-vidbuvatymetsia-u-mizhnarodnomu-sudi-oon/>

4. Куваєва О. Україна в Міжнародному суді ООН доводить, що Росія має платити репарації за геноцид та терор. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/ukraina-v-mizhnarodnomu-sudi-oon-dovodyt-shcho-rosiia-maie-platyty-reparatsii-za-henotsyda-teror>

5. Лебідь В. Що відбувається на юридичному фронті у міжнародних судах? URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/shcho-vidbuvaietsia-na-iurydychnomu-fronti-u-mizhnarodnykh-sudakh/>

6. Human Rights Council. *Report of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine* (A/HRC/52/62. 15 March 2023). URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/coiukraine/A_HRC_52_62_AUV_EN.pdf

Н.В. Федіна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права,
конституційного та приватного права факультету №1 ІПФПНП,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

К.А. Гащук,
*рядова поліції, здобувачка 1-го курсу,
факультету № 1 ІПФПНП
(Львівський державний університету внутрішніх справ)*

ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Жахлива реальність українського сьогодні є вагомим свідченням серйозного порушення прав людини російською державою. Реальні події, які зараз відбуваються на території нашої держави, чи не щодня ми чуємо звуки вибухів і читаємо жахливі повідомлення про нелюдські вчинки російської армії, потрапляють саме у сферу захисту прав і свобод людини і громадянина. Саме зараз, в умовах воєнного стану, люди як ніколи потребують захисту своїх прав і свобод. З початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України